

Mevrouw de adviseur van de minister,
Mevrouw het departementshoofd,
Mijnheer de directeur,
Geachte genodigden,

Het mag duidelijk zijn, onze conservatoriumbibliotheek zou er heel anders uitzien, zonder de inspanningen van collectioneers door de jaren heen. Minder rijk, minder gevarieerd en vooral: we zouden niet zoveel topstukken in huis hebben. De eerste schriftelijke sporen van onze bibliotheek gaan terug tot 1874, we telden toen – zeven jaar na de stichting van deze instelling – een schamele 33 geïnventariseerde titels. Het aantal aanwinsten was zo onbeduidend dat het zonder inbreng van buitenaf onmogelijk zou zijn om een volwaardige bibliotheek uit te bouwen. Die inbreng kwam er van twee Antwerpse componisten, die beiden ook musicoloog en verzamelaar waren, met name Eduard Grégoir en ridder Léon de Burbure de Wesembeek. Tegen het einde van de 19de eeuw lieten ze hun kostbare verzamelingen aan de conservatoriumbibliotheek na. Zonder hun passie voor het verzamelen van oude partituren en drukken, hadden we niet

- een gregoriaanse manuscript uit het einde van de dertiende eeuw in huis,
- niet een van de tien bekende exemplaren van de *Souterliedekens*, in 1540 door Symon Cock in Antwerpen gedrukt

- evenmin als de onschatbare *Dodecachordon* van Glareanus uit 1547, een volstrekt uniek exemplaar van dit muziektheoretische meesterwerk omdat het in bezit bleef van de auteur die in de marge rijkelijk aanvullingen en correcties aanbracht. Een vignet op de titelpagina maakt duidelijk dat de Burbure dit werk in 1879 voor 350 marken kocht.

In daarop volgende decennia heeft de bibliotheek wel meer kunnen genieten van de verzamelpassie van gedreven collectioneers. Zo kon men bijvoorbeeld de prachtige verzameling Franse operapartituren van Hubert Colard verwerven, met eerste drukken van opera's van Lully en Rameau. En het bleef niet tot muziek beperkt: in 1922 werd de collectie uitgebreid met de fantastische toneelbibliotheek die de Antwerpse criticus Lode Krinkels had bijeengesprokkeld. Zo hebben we ook de zeldzame bundel van het prestigieuze Landjuweel van Antwerpen uit 1561 en het enige overgebleven exemplaar van een Antwerpse toneeldruk uit 1640.

Ik kan zo nog wel even verder gaan, maar ik denk dat dit volstaat om aan te tonen dat particuliere verzamelingen zeer belangrijk kunnen zijn voor het bewaren van cultureel erfgoed. Private verzamelingen kunnen dus van groot publiek belang zijn.

Dat is zeer zeker ook het geval voor de collectie van Pierre Dubar. Door in zijn verzameling de focus te richten op Belgische muziek heeft hij een essentieel stuk muziekatrimonium bijeengebracht dat anders dreigde verloren te gaan. Want toen hij zijn verzameling begon was de belangstelling voor de eigen muziek, en zeker voor die uit de 19de eeuw, eerder gering. Veel belangrijke stukken heeft hij dan ook op rommelmarkten aan de vergetelheid weten te onttrekken. Daarnaast heeft hij ook verbazend veel topwerken uit de Belgische muziekgeschiedenis in binnen- en buitenlandse antiquariaten weten te vinden.

Het resultaat van al die jaren collectioneren is een effenweg schitterende collectie die een onontbeerlijke schakel is in de studie van de Vlaamse en bij uitbreiding Belgische muziek. De Collectie Dubar bevat vele unica, veel manuscripten van composities die nooit in druk zijn verschenen of partituren die definitief verloren werden gewaand. Eén voorbeeld uit de vele: in de gedrukte oeuvre-catalogus van de de Gentse componist Norbert Rosseau staat de

vermelding dat de partituur van zijn *Strijkkwartet* uit 1946 verloren is, wel, zie hier: ze steekt in de Collectie Dubar. Niet alleen werden zo vele zoek geraakte of ongekende composities gerecupereerd, dankzij de Collectie Dubar kunnen we ook verschillende tot nu onbekende componistennamen aan onze muziekgeschiedenis toevoegen. De naam van de componiste T. Valdury bijvoorbeeld die in geen enkel naslagwerk voorkomt, zelfs niet in de componistenbijbel van Flavie Roquet. In de collectie steken niet enkel een pak partituren van deze duidelijk getalenteerde componiste, maar ook documentatie en brieven. Daaruit blijkt dat haar *nom de plume* een anagram is voor Val – Valentine – Dury en dat er op de wereldtentoonstelling van 1913 in Gent een volledig concert aan haar werd gewijd, in het Palais de la Femme. En zo zijn er meerdere onbekende en vergeten componisten die dankzij de Collectie Dubar wakker gekust kunnen worden. Maar bovenal zijn de grote namen uit onze muziekgeschiedenis van de 19de en 20ste eeuw sterk in de collectie aanwezig, van het opus 1 van Willem De Mol tot de autograaf van *Le cantique des cantiques* van Karel Goeyvaerts. Maar de grootste schat is ongetwijfeld een pak manuscripten en nog niet geïdentificeerde schetsen van Guillaume Lekeu. Een mooie deelcollectie is gewijd aan de plichtstukken voor de Koningin Elisabethwedstrijd uit de jaren 1950 en 1960, met ondermeer de autografische manuscripten van de piano- en vioolconcerto's van componisten als Marcel Poot, René Defosse en Marcel Quinet. Pronkstuk uit die deelcollectie is het handschrift van het vioolconcerto dat de Franse componist Darius Milhaud schreef voor de Koningin Elisabethwedstrijd van 1959, concours die toen werd gewonnen door de Boliviaanse violist Jaime Laredo. Dat de partituur van dit *Concert royal* vergezeld is van een pak documentatie over en brieven van Laredo, maakt deze partituur extra interessant. Bovendien is deze partituur een mooie aanvulling op onze reeds fraaie Milhaudcollectie, want dankzij de nalatenschap van ex-directeur Lodewijk De Vocht hebben we al enkele merkwaardige partituren en documenten van deze Franse componist die nauwe contacten onderhield met het Belgische muziekleven.

Naast de vele autografische handschriften, dames en heren, bevat de collectie ook honderden eerste en zeldzame drukken, in vele gevallen voorzien van een handgeschreven opdracht van de componist, dedicaties die in vele gevallen extra biografische en bibliografische informatie kunnen opleveren. Idem dito voor de brieven, bijvoorbeeld van Peter Benoit en Jan Blockx, en voor de litho's en historische foto's uit deze verzameling. Zoals gezegd bestaat het grootste deel van de collectie uit muziek van bij ons, maar dat belet niet dat Pierre Dubar op zijn nooit aflatende zoektocht enkele verrassende internationale partituren ontmoette die hij niet kon laten liggen. Zo zijn er autografen van belangrijke buitenlandse componisten als Jean François, Rodolfo Halffter, winnaar van de Pulitzer-prijs Virgil Thomson – met een opdracht aan de Russisch-Amerikaanse surrealistische schilder Pavel Tchelitcheff –, of de Poolse pianist-componist Andrej Tchaikovsky. (Die componist is trouwens ook in toneelmiddens bekend omdat hij bij zijn dood in 1979 zijn schedel naliet aan de Royal Shakespeare Company met de uitdrukkelijke wens dat die schedel gebruikt zou worden in de kerkhofscène in *Hamlet*. Pas in juli 2008 werd Tchaikovsky's schedel ook daadwerkelijk gebruikt, maar dat veroorzaakte zoveel opschudding dat men een replica ging gebruiken. Maar dat geheel terzijde).

Dames en heren, ik kan ternauwernood aan de verleiding weerstaan om met u door de hele collectie te gaan, want aan veel van die partituren hangt een fantastisch verhaal. Maar de collectie bestaat uit meer dan 2.500 volumes, goed voor ruim 3.000 composities en het is dan

ook duidelijk dat de collectie in lengte van jaren het onderwijs en onderzoek aan dit conservatorium zal kunnen voeden. Maar zoals het grootste deel van wat in onze bibliotheek bewaard wordt, overstijgt ook de Collectie Dubar onze instelling. Ze zal dan ook door muzikanten en onderzoekers uit binnen- en buitenland geconsulteerd en gebruikt worden, zodat uiteindelijk het publiek via publicaties, tentoonstellingen, concerten en opnamen van deze schat aan muziek en informatie zal kunnen meegenieten. Ondertussen wordt hier letterlijk en figuurlijk gebouwd aan een plek waar die publiekswerking mooi zal kunnen gedijen. Binnen de nieuwe kunstcampus krijgt de bibliotheek een nieuwe leeszaal. Nu nog een werf, maar het wordt een vernieuwend samengaan tussen onderwijs en cultuur, een kunstoverschrijdend project waarbij er, binnen een fraaie en aangename architecturale ruimte, informatie en verdieping wordt aangeboden, zowel voor studenten en professionelen, als voor een breed publiek van liefhebbers.

Maar eerst wacht ons nu de taak om de Collectie Dubar gedetailleerd te gaan inventariseren en voor het publiek te ontsluiten. Gelukkig kunnen we voor dit inventarisatiewerk ook een beroep doen op de expertise van het Studiecentrum voor Vlaamse Muziek die ook op deze campus is gehuisvest.

Als ik me even een terzijde mag permitteren, mevrouw de adviseur, inventariseren op stukniveau is iets wat in het muziekerfgoedbeleid van de laatste jaren ontbrak. Nochtans is het een essentiële fase, want zonder gedetailleerd inventariseren, is het onmogelijk te weten wie ooit wat heeft gecomponeerd en waar het bewaard wordt. Het is meteen ook de reden waarom er in Vlaanderen nauwelijks of geen componistenbiografieën verschijnen, waarom het nu nog altijd onmogelijk is om een gedegen geschiedenis van de Vlaamse muziek uit de 19de eeuw te schrijven en waarom de Vlaamse muziek van na de polyfonie in alle internationale publicaties niet meer dan een voetnoot is. Daarom zou inventariseren hét fundament van het muziekerfgoedbeleid moeten zijn, want geen weten zonder meten.

Mevrouw de adviseur, ik wil u hartelijk danken voor uw belangstelling en om de minister hier te vervangen. We geven u graag het jubileumboek van het conservatorium en een reeks meesterlijke cd's mee, zodat de minister zich toch een beeld kan vormen van wat hier op deze campus gebeurt.

Mijnheer Dubar, u wil ik nog eens danken voor uw fantastische collectie, voor uw welwillendheid en soepelheid in de besprekingen en voor het geduld waarmee u ons toeliet om de nodige fondsen bij elkaar te brengen. Fondsen die we vonden bij de Vlaamse overheid, de Artesis Hogeschool, de Stichting Conservatorium en de Vrienden Conservatorium Antwerpen. Veel dank allen voor uw generositeit. Zonder uw medewerking was deze collectie misschien wel dezelfde richting gegaan als de fameuze muziekbibliotheek van Jean Auguste Stellfeld in de jaren 1950, namelijk richting buitenland. Meer dan een halve eeuw later is het nog altijd een schrijnend zeer dat zo'n belangrijk stuk Vlaams muziekpatrimonium nu bewaard wordt in de universiteitsbibliotheek van Michigan, nota bene een collectie die enkele kilometers van hier bewaard werd en eigendom was van een eminent lid van de administratieve raad van dit conservatorium. Gelukkig werd er nu doortastender gehandeld.

In het bijzonder wil ik nog graag afscheidnemend directeur Jacques Peters bedanken, niet alleen voor zijn tussenkomst in deze aankoop, maar ook voor zijn inspanningen voor het erfgoed dat in onze bibliotheek wordt bewaard. Een bibliotheek die in niet altijd even gemakkelijke omstandigheden heeft verder gebouwd op de 33 titels uit 1874 en nu aan meer dan een half miljoen titels onderdak biedt.

Dank voor uw aandacht.